

Literatura czeska wydawana w Polsce w latach 1993–2019 w świetle teorii Pierre'a Bourdieu, Anna Maślanka

Celem rozprawy doktorskiej było zbadanie pola literatury czeskiej wydawanej w Polsce w okresie od 1993 do 2019 roku. Ze względu na silne stereotypy, jakie funkcjonują dziś w Polsce w odniesieniu do Czech i czeskiej kultury, ważnym punktem odniesienia w ramach badań były powszechne wyobrażenia o czeskiej literaturze. Poszukiwano m.in. odpowiedzi na pytania, czy aktorzy w polu pracują z tymi wyobrażeniami, czy kierują się chęcią przełamania stereotypów i czy ich działania są skuteczne. Uwagę badawczą poświęcono również możliwym przyszłym kierunkom rozwoju pola.

Zastosowana metodologia była zainspirowana teorią pól Pierre'a Bourdieu, dlatego w rozprawie – po wstępnych rozdziałach poświęconych literaturze czeskiej wydawanej w Polsce (i jej fenomenowi) oraz zjawisku lustrzanemu, jakim jest recepcja literatury polskiej w Czechach – przeprowadzono analizę trój etapową: 1) analiza pozycji pola, 2) analiza struktury pola, 3) analiza literackich habitusów aktorów. W ramach etapu pierwszego badano pozycję literatury czeskiej na tle całego polskiego pola literackiego, jej prezentację w mediach, w serwisach społecznościowych dla czytelników, na festiwalach literackich oraz w ramach polskich nagród literackich, a także zależność od czeskiego programu wsparcia przekładów. Etap drugi polegał na prezentacji najważniejszych wydawców, tłumaczy oraz osób i instytucji promujących literaturę czeską w Polsce. Na etapie trzecim przeprowadzono kilkanaście wywiadów z aktorami pola, które posłużyły do określenia ich habitusu determinującego zachowanie w polu. Uzupełnieniem była analiza paratekstów publikowanych czeskich pozycji oraz próba ustalenia, jak wygląda dzisiejszy kanon literatury czeskiej w Polsce.

Z przeprowadzonych badań wynika, że od roku 2010 niemal cała najnowsza produkcja literacka z Czech wydawana jest nakładem niewielkich oficyn, które weszły w pole, kierując się częściowo heretyckimi (zgodnie z terminologią Bourdieu) motywacjami – chęcią zainteresowania polskich odbiorców zjawiskami spoza czeskiego kanonu (Bohumil Hrabal, Milan Kundera, Jaroslav Hašek) oraz spoza powszechnego zestawu wyobrażeń o tej literaturze (humor, ironia). Ze względu jednak na brak konsekwentnych strategii w tym zakresie oraz postępującą w ostatnich latach utratę autonomii pola wymuszającą na wydawcach bardziej zachowawcze posunięcia, ich działania okazały się tylko częściowo skuteczne. Analiza wskazuje, że sytuacja w polu także w następnych latach nie będzie sprzyjać ewentualnym nowym heretyckim działaniom.